

ПРИКАЗ КЊИГЕ *ВОЈНА ОРГАНИЗАЦИЈА СРБИЈЕ САВЕ ГРУЈИЋА*

Горан Д. Матић*

Војна организација Србије,
Сава Грујић, Факултет безбедности, Београд, 2014.

Почетком 2014. године, у оквиру едиције „Студије безбедности“, из штампе је изашло издање књиге Саве Грујића¹ под насловом „Војна организација Србије – са критичким прегледом војне организације старих и нових народа“, која представља репринт издања из далеке 1874. године, а која је објављена пре реформи војске које је обавио Милан Обреновић и пре српско-турских ратова 1876–1878. године. Овој књизи претходио је текст у тадашњем социјалистичком листу „Јавност“ који је објављен 1873. године и због којег је тада артиљеријски капетан Сава Грујић, одлуком министра војног Косте Протића, одстрањен из војске, уз оцену да својим писањем „подрива већ формирану државну мисао“. Под притиском јавности Грујић је враћен у војску 1875. године.

Ово драгоцено дело, као и његов аутор Сава Грујић, оспораван и похваљиван, крајем 19. и почетком 20. века имало је значајну улогу у тадашњем војном и политичком животу Србије. Као такво, ово дело може послужити свима који се и данас баве реформом система одбране и војске као његове најзначајније целине. По речима самог аутора Грујића, које су актуелне и у 19. веку „свака земаљска установа треба да има јасно одређен циљ, јер од тога зависи тачна одредба дужности и права држављана спрема такве установе, а циљ установе треба да је израз друштвене потребе, јер би иначе сама установа била излишна. Према овом начелу, можемо се упитати да ли је војна установа неопходна држави? Не би ли се без ње могло опстати?“ Данас скоро постоји, као и у време када је ова књига објављена, уврежено политичко мишљење, засновано на „благонаклоности гарантних сила“, да институција војске представља економски терет друштва и латентну претњу демократи-

* Др Горан Д. Матић је научни сарадник Института за упоредно право и директор Канцеларије Савета за националну безбедност и заштиту тајних података Р. Србије.

¹ Сава Грујић (рођен у Коларима 25. новембра 1840. године – преминуо 3. новембра 1913. године у Београду) био је српски генерал, државник, војни писац и дипломата – председник владе (министарског савета) пет пута, министар војни, министар иностраних дела, посланик у Атини, Петрограду и Цариграду, дугогодишњи председник Државног савета, члан Сената, почасни члан Српске краљевске академије. Аутор је бројних расправа из историје ратова и дипломатије.

ји. Према речима Бјелајца, само површност једног соја аналитичара може да објасни да се данас не разуме поливалентна улога војног фактора, како у очувању мира и независности, тако и улоге тог фактора у модернизацији српског друштва од 19. века до данас.

Ово вредно дело је написано на 150 страна, док је издавач био „Факултет безбедности” из Београда. Уводну реч написао је Владимир Н. Цветковић, редовни професор Факултета безбедности у Београду, предговор Миле Бјелајца, научни саветник Института за новију историју Србије из Београда, док је поговор написао Бранко Крга, пензионисани генерал и начелник Генералштаба Војске Југославије и Војске Србије и Црне Горе и предавач на Академији за дипломатију и безбедност у Београду. Тираж овог издања био је 500 примерака. У новије време није написана ауторска публикација, нити књига слична оној коју је написао Сава Грујић далеке 1874. године, иако је Бранко Крга у свом поговору истакао да можда Сава Грујић и није сам написао ову књигу, односно да су му помагали колеге истомишљеници.

За ондашње време књига је била издање средње величине, а разврстано је у четири дела: Историјски развитак војске, Основи војне организације, Војна организација Србије и IV део без наслова. Књига садржи и Грујићево обраћање читаоцима, што представља својеврсни краћи увод са освртом на кључна питања, закључак и важније исправке обављеног текста. Издавач је, поред тога, књизи придодao и комплетне текстове Владимира Цветковића (Уводна реч), Милета Бјелајца (Генерал Сава Грујић – Традиција и модернизација српске и југословенске војске) и Бранка Крге (Ауторско дело и стратешка документа – компаративна анализа 1874–2010). Конкретније посматрано, књигу чини девет глава које су насловљене као:

- Глава 1 – Војно уређење старих народа;
- Глава 2 – Војно уређење нових народа;
- Глава 3 – Устројство војске јевропских држава;
- Глава 4 – Како се развила данашња наша војна система;
- Глава 5 – Општа начела за организацију српске војске, са посебном целином Унутрашња деоба војске;
- Глава 6 – Величина простих и сложених одељења војске, са посебном целином Основне деобе у војсци на старије и млађе;
- Глава 7 – Наоружање војске;
- Глава 8 – Будуће војно васпитање младежи; и
- Глава 9 – Примена основних начела организације, са целинама: А) Унутрашња деоба и састав војске (активна војска, попуњујућа војска, деоба резервне војске и деоба посадне (гарнизонске) војске, као и Б) Издржавање војске (трошак за храну, трошак за одела, издаци за плату).

Интересантно је напоменути да је Грујић у овом делу изоставио анализу војске Русије и Француске, као пример без практичне вредности, јер је започела њихова најновија реорганизација, док је анализу турске војске и хришћанских народа на балканском полуострву, вероватно случајно, изоставио, иако је у примедби на 92. страни навео да ће је доцније изнети.

Објављивање класика српске војне мисли треба да оствари спој нашег времена и традиције на креативан начин и може увек корисно да послужи, тако да подстакне

конструктивну знатижељу, али и да охрабри и подстакне креативно мишљење везано за нове реформске курсеве Србије.

И поред временске дистанце више од скоро једног века од објављивања овог дела, можемо констатовати да је имати добро организовану и мотивисану војску, способну за највећа напрезања и жртве остала једна од основних идеја и за данашњу Србију. Наиме, овим делом успешно је реализована намера издавача да подсети стручну јавност на дело које је било једно од камена темељаца за стварање нове српске војске, као основе нове југословенске државе, настале 1918. године, након окончања Првог светског рата. Такође, представљене су основне поставке концепта реформе система одбране примерене читаоцу у тренутку када је то најпотребније и када то представља један од приоритетних задатака у Србији на путу ка европским интеграцијама. Поред тога, отворени су и правци размишљања о перспективама и сталном развоју ове области у складу са модерним потребама и политичком ситуацијом на почетку 21. века.

На крају, књигу Саве Грујића „Војна организација Србије – с критичким прегледом војне организације старих и нових народа” можемо са задовољством препоручити не само професионалним припадницима Војске Србије, као и научној и стручној јавности, већ и студентима различитих факултета у Србији, али и полазницима специјализованих едукација која се спроводе за потребе система одбране, као помоћ у изучавању основних појава и института реформе војне организације.